

PÁZMÁNY ANNAMÁRIA

ÉRIK A SZŐLŐ...

Az őszi munkaalkalmakhoz kapcsolódó szokások közé tartozik többek között a szüret is. A szüret első napja egyes területeken neves dátumokhoz fűződik (Szent Mihály napja, Lukács napja, Szent Teréz napja, Orsolya vagy Simon napja). Régebben a szüret társas eseménynek számított, amelyre egy egész éven át emlékeztek és készültek a családok. Ez az egész közösség közös tevékenysége volt. A lányok, asszonyok gyűjtődényekbe szedték a szőlőt, a fiúk és férfiak fából készült puttonyokba gyűjtöttek. A szemeket préselés előtt összezúzták, ezt követően indult a borkészítés. A munka alatt viccelődtek, énekeltek, hangoskodtak. A szüret – ősi gonoszűző rítusként – zajkeltéssel indult, a nap végén pedig táncmulatságot tartottak.

Dalok, mesék, babonák, színes szövevénye övezi a magyar szőlőt, a szüretet, amelyekből bőven lehet válogatni az óvodai foglalkozásokhoz, hogy ezeken

keresztül megismertethessük gyermekeinkkel a szüreti szokásokat.

SZÜRETI JÁTÉK

1. Dombon török a diót, a diót, rajta, vissza, mogyorót, mogyorót, tessék, kérem, megbecsülni, és egy kicsit lecsücsülni, csücsk!

A mondóka ritmusára körbejárnak a gyerekek, a „rajta, vissza” felszólításnál menetirányt váltanak, és a „csücsk-re” leguggolnak.

2. fiúk (felállnak): - Gyertek, lányok, a szőlőbe, szedjünk diót a kötőbe.

Lányok (felállnak): - Piros almát a zsebünkbe, dalolgassunk jókedvünkre!

3. **Badacsonyi szőlőhegyen (vagy a kassai szőlőhegyen) (ének)**

Mozgással kísérjük a dal szövegét.

A KÁLÓI SZŐLŐBE

A kál - ló - i sző - lő - be, két szál vesz - sző - be,
 Szij - ja - fúj - ja, fúj - do - gál - ja, har - mad - na - pos haj - do - gál - ja,
 Sü - rü, sü - rü, raff, raff, raff. Sü - rü, sü - rü, raff, raff, raff.

4. A kálói szőlőbe (ének)

Elindul a kör jobbra, egy-egy lépéssel, a „sűrű, sűrű” részre kézen fogva befelé mennek a gyerekek, és a „raff, raff”-ra dobbantanak.

Térdütögetéssel körbejárnak:

Elmúlt a nyár, itt az ősz.

Kampós bottal jár a csósz.

(A csósz leguggol a kör közepére.)

A présházban must csorog,

Fornak már az új borok.

Lipem-lopom (ének)

Kiválasztjuk a csószt, a tolvajt és a bírót. A dal végén mindenki szaladni kezd, a csósz elkapja a „tolvajt”, viszi a bíró elé, a többiek kísérik.

7. Csósz: - Mit loptál?

Tolvaj: - Szőlőt.

Csósz: - Mennyit?

Tolvaj: - Egy kosárral.

Csósz: - Hol van?

Tolvaj: - Nem mondom meg.

Csósz: - Viszlek a bíró elé.

Csósz: - Adjon Isten, bíró uram. Ez az ember lopta gazduram szőlőjét.

Bíró: - Lopta-e? Az nagy baj! Akkor én megbüntetem. No, álljon fél lábra, kel-med, és ugrálja körül az ünneplőket!

BADACSONYI SZŐLŐHEGYEN

Ba - da - cso - nyi sző - lő - hé - gyen két szál vesz - sző,
 5 szél fúj - ja, fúj - do - gál - ja, har - mat haj - do - gál - ja.
 9 Hol a tyúk - nak a fi - a? Ta - lán mind fel - kap - dos - ta?
 13 Csűr i - de, csűr o - da, kass ki bá - rány, kass o - da.

LIPEM-LOPOM

Li - pem, lo - pom a sző - lőt. El - a - ludt az ő - reg csősz.
Fur - kós - bot a ke - zé - be, vas - ka - lap a fé - jé - be.

MÉZ, MÉZ, MÉZ...

Méz, méz, ter - mélt méz, Ter - mélt méz - nek ál - dott - sa - ga.
Le - hul - lott vi - rá - ga. Ez az ál - dott bor,
A - ki er - re forr,
Ha jót i - szom be - lő - le, A tor - kom - ra forr.

ÉTTEM SZŐLŐT...

Ét - tem sző - lőt, most é - rik, most é - rik, most é - rik,
Vi - rág Ér - zsit most ké - rik, most ké - rik, most ké - rik.
Ki - héz mént a le - ve - le? Gar - zó Pis - ta ke - zé - be.
Hej, ri - ca, ri - ca, ri - ca, hej, Pis - ta té!

CSILLAG, BORIS...

Csil - lag Bo - ris, tu - dom a ne - ve - det
Vesd rám, ró - zám, fe - ke - te sze - me - det.
Ér - ted va - gyok ha - lá - los be - te - ged!
Úgy tud - ják meg, hogy sze - retsz en - ge - met!

MÉG AZT MONDJÁK: NEM ILLIK...

Még azt mondják: nem il - lik a tánc a ma - gyar - nak! Nem, ha né - ki ci - pel - lőt,
bő - nad - rá - got varr - nak. De sar - kan - tyús csiz - má - nak, kő - csag - tol - las
fő - nek, il - lik gyön - gyös pár - tá - nak, ma - gyar fő - kö - tő - nek.

I, i, i, meg kell szépen ölelni!
A gyerekek poharukat feltartva énekelnek.
Mindenki (körbejárnak):
- Három hordó borom van,
mind a három csapon van.
Egyik édes, másik ó,
a harmadik savanyó.
Kezdődjek a szüreti tánc!
Mind: - Akinek most kedve nincs,
annak egy csöpp esze sincs.
Kört alakítanak.
Éttem szőlőt... (ének)

A gyerekek kézen fogva körbe járnak,
egy lány a kör közepén áll, a „hej, rica”
részre párt választ, és azzal forog a kör
közepén. A kiválasztott gyerek nevét
énekeljük a dalban.
(párvalasztás): - Én se kicsi, te se nagy,
Éppen hozzám való vagy.
Túrót ettem, puliszkát.
Attól nőttem ekkorát.
Tánc
Csillag, Boris... (ének)

Mind: - Aki nem tud táncolni,
menjen haza aludni!

Még azt mondják: nem illik...

17. Mind: - Hálát adunk a jó Istennek,
hogy e napot megélhettük. A gazdag
termést Istennek, a jó munkát nektek
megköszönjük.
Éljen, éljen, éljen!

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- <http://csipcsirip.com/ettem-szolit-erik-szuret-idejere/>
- <http://www.aldasegyuttas.hu/ovi/szuretimulatsag/>
- Barsi Ernő: *Népi hagyományaink iskolai és amatőr színpadon*. Győr, 1995.
- Csukáné Klimó Mária: *Játsszunk játékokat, táncot, színházat*. Kolozsvár, 1998.

A gyerekek tapsolnak és mondják:

Édes ősz jött,
Hull a körte,
Hamvas szilva
Hull a földre.
Itt az alma,
Kasba rakd.
Ott a szőlő,
Hamm, bekapd.

Bíró: - Megbüntettük a tolvajt. Kezdődjek a szüret!

Leszedik a szőlőt nemsokára...

Leszedik a szőlőt nemsokára,
Árván marad a bokor magába.
Árván maradsz te is, kis angyalom,
Mert énnékem el kell masíroznom.
A gyerekek kosarakba, kötényükbe szedik a szőlőt.

9. Szüretelnek, énekelnek,
Láttál-e már ennél szebbet?
Dió, rigó, mogyoró,
Musttal teli kiscancsó.
Sose láttam szebbet!
Akkora fűrt, alig bírom,
Egy fűrtből lesz akó borom.
Dió, rigó, mogyoró,
Csak úgy nevet a kancsó.
Az sem látott ilyet.
Az öregnek aszúbor jár,
A gyerekeknek must csordogál.

Dió, rigó, mogyoró,
Szüretelni, jaj, de jó!
Igyunk erre egyet!

10. Fiúk: - Kezed, lábad mozogjon,
a szőlőhöz simuljon

Lányok: - Aki híven munkálkodik,
az vígan is takarodik.

Fiúk: - Madarak voltunk, földre száll-
tunk, szőlőszemet csipegettünk.

Lányok: (hessegetik a fiúkat) - Seregély,
seregély, szüretelni ne segélj.

Mind: - Tele a kiskosár, jöhet a hordár.

Bíró: - Jó bort ide hát és nem mást, kö-
szöntsük el az áldomást:
Isten tartsa országunkat, szép hazán-
kat, mindnyájunkat!

A gyerekek félkörbe állnak.
Méz, méz, méz... (ének)

A gazda körbejár, és mindenkinek
„bort” tölt a poharába)

13. A, a, a, éljen a nagy csutora!

Szomjas torok tútora,
el ne fogyjon a bora.

A, a, a, éljen a nagy csutora!
E, e, e, adjuk egymás kezibe!

Hadd fogyjon ki izibe,
Ami szorult közibe,

E, e, e, adjuk egymás kezibe!
I, i, i, meg kell szépen ölelni,

és belőle jót inni,